

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ІНВЕСТУВАННЯ ГАЛУЗЕЙ АПК УКРАЇНИ

Мосіюк С.І. к.е.н., доцент НУБіП України

Мосіюк І.П., к.е.н., доцент НУХТ

Викладені основні чинники інвестування аграрного виробництва України.

Перші роки реформ збіглися з поглибленням кризи вітчизняної економіки і, зокрема, аграрного сектора. Сільське господарство до 1991 р. було одним із провідних виробників валового внутрішнього продукту. Частка АПК в його виробництві становила 25%, а за останні роки вона істотно знизилася.

Для ефективного розвитку аграрних підприємств в умовах ринкових перетворень в Україні необхідна активізація інвестиційного процесу, істотне збільшення обсягу інвестицій, виявлення найефективніших джерел фінансування. Інвестиційний процес у сільському господарстві на початку ринкової трансформації в умовах загальної економічної кризи і відсутності еквівалентності обміну перебував у зародковому стані. Загальна розбіжність динаміки індексів цін на промислову і сільськогосподарську продукцію різко збільшила так звані “ножиці” цін, які почали руйнівню впливати на фінансовий стан інвестиційного процесу в аграрних підприємствах.

Недостатня вивченість та важливість даної проблеми для аграрної економічної науки й виробничої практики визначають її актуальність.

Проте питання інвестування аграрного виробництва в ринкових умовах вивчені недостатньо.

Встановлено, що в Україні зусилля по державному регулюванню інвестиційного процесу, здійснені в останні роки, в поєднанні із стимулюванням підприємницької діяльності на основі використання потенціалу приватної власності забезпечили позитивний результат.

Відбувалося зародження ефективного інвестиційного процесу в сільському господарстві. При цьому вартість землі в її грошовій оцінці як фінансовий актив і використання його разом з іншими чинниками забезпечує розвиток такого процесу. Одним із визначальних завдань активізації інвестиційного процесу аграрного сектора національної економіки України поряд із становленням реального власника – суб'єкта господарювання і ринкового економічного середовища є створення дійового економічного механізму самофінансування на основі товарно-грошових відносин. Це завдання має вирішуватися шляхом адаптації підприємницької діяльності до ринкових умов господарювання й освоєння механізмів самофінансування.

Відмінною рисою державної інвестиційної політики повинна стати орієнтація на внутрішні ресурси нагромаджень в країні, орієнтування насамперед на національний капітал. З цією метою передбачається стимулювання комерційних банків до довгострокового кредитування реального сектора, розвиток системи спеціалізованих інвестиційних банків, а також створення необхідних умов і законодавчої бази для їх активної господарської діяльності.

З огляду на економічні закономірності, що реально склалися в Україні, та економічну ситуацію можна виділити наступні напрямки подолання інвестиційної кризи в аграрному секторі:

- Створення сприятливого інвестиційного клімату. Умовами сприятливості інвестиційного клімату є:
  - прийняття Податкового кодексу, що підвищує мотивацію підприємців до інвестування у вітчизняні підприємства;
  - зміна амортизаційної політики, тобто приведення податкових норм амортизаційних відрахувань у відповідність до національних стандартів бухгалтерського обліку;
  - розвиток ринку капіталу – облігаційних ринків підприємств, інституту фінансових посередників, що забезпечують доведення інформації про пропозицію капіталу та інвестиційних проектів до

зацікавлених партнерів.

- Створення сприятливих умов для пріоритетного розвитку приватних інвестицій шляхом прийняття державою на себе частини ризиків в умовах високої інвестиційної ризикованості ринкових перетворень.
- Збільшення обсягів державних інвестицій і підвищення їхньої ролі в структурній та інвестиційній політиці.
- Залучення іноземних інвестицій. Вони поки що відіграють незначну роль в аграрній економіці України: у 2000 р. частка прямих іноземних інвестицій в сільське господарство в їх загальному обсязі становила 2%. Інвестиції в основному вкладаються у високоліквідні проекти, що не вимагають витрат, тобто у внутрішню торгівлю.
- Реорганізація, санація і банкрутство неспроможних аграрних підприємств сприятимуть оздоровленню інвестиційного клімату.

Отже, трансформація української економіки впливає на розвиток інвестиційного процесу в сільському господарстві України.

Можна виділити три основних способи акумулювання підприємством інвестиційних ресурсів: внутрішнє фінансування, зовнішнє фінансування, лізинг.

Однак, нині більшість аграрних підприємств не в змозі фінансувати інвестиції зі свого прибутку, оскільки вони не мають його в потрібних обсягах або перебувають у кризовому стані й мають збитки. Фінансувати із власних засобів інвестиційні проекти – закупівлю техніки, господарське будівництво – реально може лише невелика частина сільськогосподарських підприємств. Однією з найважливіших причин критичного фінансового стану українських сільськогосподарських підприємств є неплатежі. Не одержуючи оплату за вироблену продукцію, аграрні підприємства не в змозі придбати не тільки сільгосптехніку, й оборотні кошти, необхідні

хоча б для простого відтворення.

Другим значним джерелом внутрішнього фінансування інвестицій є амортизаційні відрахування, тому велике значення приділяється амортизаційній політиці. Індксації у минулі роки торкнулися лише балансової вартості основних засобів. Індксації сум амортизації основних засобів не відбулося. Тобто, в умовах інфляції до знецінених амортизаційних відрахувань додавалися амортизаційні відрахування, які були нараховані на переоцінені основні засоби.

Від реальної оцінки основних засобів залежать можливості реального характеру інвестиційного процесу. Зниження оцінки основних засобів порівняно з їх відновною вартістю (рівнем поточних цін) приводить до зниження обсягів амортизаційних відрахувань.

Фінансуванню інвестиційних проектів за рахунок зовнішніх джерел приділяється особлива увага, адже за такої умови в цивілізованому ринковому середовищі можуть створюватися нові підприємства. Надалі, коли підприємство вже існує й успішно функціонує, його економічне зростання також не може фінансуватися винятково із власних засобів.

Важливою формою зовнішнього фінансування інвестиційних проектів є одержання фінансових ресурсів шляхом випуску акцій. Однак інвестори не бажають вкладати кошти в акції збиткових сільськогосподарських підприємств. Таким чином, фінансувати інвестиції за рахунок випуску цінних паперів на данному етапі аграрний сектор не в змозі.

Серед численних джерел довгострокового фінансування за рахунок позикових засобів у країнах з розвинутою ринковою економікою варто виділити три основні:

- банківські кредити, що є особливо важливим джерелом фінансування інвестиційних проектів для малих і середніх підприємств (у тому числі для фермерських господарств і невеликих сільськогосподарських підприємств);

- позика під боргове зобов'язання, тобто кредит, що видається такими фінансовими посередниками, як страхові компанії, інвестиційні та пенсійні фонди;
- облігаційна позика – довгострокова позичка, оформлена в письмовому вигляді у формі облігацій.

З трьох форм боргового фінансування сільськогосподарськими підприємствами України використовується тільки одна – кредитування. Українські комерційні банки надають своїм клієнтам переважно короткострокові кредити під закупівлю оборотних коштів, а не під довгострокові інвестиційні проекти. Якщо ж йдеться про інвестиційні проекти, українські банки не мають наміру надавати інвестиційні кредити, а пропонують здійснювати проектне фінансування, коли банк–кредитор набуває прав участі в створюваному чи працюючому підприємстві. У такому випадку не передбачається повернення інвестованого капіталу в банк.

Одним із надійних способів забезпечення кредиту, широко застосовуваних у ринковій економіці, є іпотека. В останні роки знову зріс інтерес до іпотеки у зв'язку з реформуванням. Земля та майно сільськогосподарських підприємств перейшла у приватну власність і в оглядовій перспективі можуть у найближчій перспективі стати об'єктом застави.

Довгострокове фінансування може здійснюватися не тільки за рахунок кредитів, отриманих підприємством у комерційному банку. Кредитором може бути й держава, яка фінансує агропромислове виробництво за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів і позабюджетних фондів.

Фінансова допомога держави аграрному сектору за останні п'ять-сім років знизилася, що і виявилось однією з причин фінансової кризи у сільському господарстві.

Ще одним способом здійснення інвестиційного процесу в аграрній

сфері є лізинг. Підґрунтям бурхливого розвитку лізингового ринку є закладені в ньому потенційні можливості й переваги як для орендаря, так і для орендодавця. Саме ці можливості й переваги дають підстави сподіватися, що лізинг найближчим часом стане одним з найважливіших інструментів створення і відновлення вітчизняного основного капіталу.

Відродженню інтересу до лізингових операцій в Україні сприяли перші кроки по впровадженню орендних відносин у ринкових формуваннях. Однією з форм надання техніки у лізинг є створення машинно-технологічних станцій – апробованої схеми господарювання на селі. Особливо потрібні МТС тепер, коли сільгосподарські товаровиробники, незалежно від їхньої організаційно-правової форми, не в змозі самотійно забезпечити себе сільгосптехнікою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економіка і організація аграрного сервісу. Підручник / За ред. д.е.н., проф. П.О.Мосіюка – К.:ІАЕ УААН, 2001. – 501с.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: МП “ИТЕМ” ЛТД: “Юнайтед Лондон Трейд Лимитед”, 1995. – 448с.
3. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / За ред. Г.М.Підлісецького.- К.: ІАЕ УААН, 2001. – 428 с.